

UDK 821.172(430)-32
Me-108

Pirmas leidimas:
Adolfas ir Jonas Mekai,
„Knyga apie karalius ir žmones“,
„Patria“, 1947 m.

Knygos leidimą rėmė

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

ISBN 978-9955-34-594-7

© Adolfas ir Jonas Mekai, 2015
© Vytautas Leonas Adamkevičius, 2015
© Ramūnas Čičelis, 2015
© „Versus aureus“ leidykla, 2015

NATURE MORTE

Nežinau, kas jis: ar Don Žuanas ar Pajacas, bet jis stovi čia ir negali išverkti širdies. Ji pilna nuovargio ir verkimo. Kaip gėlės ant altoriaus jo lūpos, maldai tik. Sutrupės tuoj, sukris ant grindų, jei krustels kas. Taip negyvai balsta, aiman.

Jis pajacas, nes jis mirdamas šypsos, o gal ir Don Žuanas?.. Abu šypsosi, abu švelniai, abu į akis. Tai nature morte, mano pieštas, pačia širdimi.

VYNUOGIŲ RAŠKYTOJA

Liepiu storą pilį ant upės kranto pamūryt. Vergai nukasė kalną ir jo vieton supylė kitą kalną, ir jis buvo mano pilis. Tūkstančio vartų.

Prieš kalną sliuogia vynuogynai ir jų žali virkščiai, žiūrint iš lango – kilimai, išnešti iš mano pilies.

Tarnai šliaužioja aplinkui ir neišdrįsta paklausti.

Joje negyvens niekas. Nė aš.

Todėl įsakiau išdulkinti visus paklojimus ir laukti. Supratot? Liepiu visą parą, dieną ir naktį laukti su grandiniais. Jie turi ją surakinti ir uždaryti už šitų storųjų sienų, laimę. Iš jų niekuomet neišsimušti.

Vynuogynai nešė ir neš raudoną vyną. Visuomet. Ir pilis – ji stovės, ji negali sukristi, nes jos sienosna liepiu įmūryti laiką.

Ir šiandieną, po tūkstančio budėjimo metų, pamačiau ją. Ėjo kalnan pasiraškyti vynuogių.

Pagavo! Surišo ir neša pilin. Ar nesakiau? Ko jie sustojo? Tarnai, ar negirdit?

Aš esu amžinas. Vynuogių lysvės ir šiandieną tebekopia kalnan, tik tarnai pilies neberado. Jie laikė grubiose rankose mano laimę, o ji buvo tokia maža, tokia... vos vos.

– Jei nebėr pilies, duokit ją man čia.

Uždariau? Bet kur – ar čia? Tai uoga – balta vynuogė. Ar ji?

Tarnai nepakėlė jos ir paliko gulėti žemėje. Bet aš paklausiau savo brolio (laiko) ir jis pasakė, jog tai, ką išmečiau, ir buvo laimė.

Greičiau, ieškoti!

Nubėgau pats vynuogynan ir skyniau, ir plėšiau stiklines uogas. Vargas man, nežinau kuri. Jos man tik vynuogės, ne daugiau.

Ir tarnai sugrįžo, ir tie nieko nežino.

JOJĖJAS

Jis bijo, kad nepavytų jo žirgo. Ragina jį ir atsigręždamas žiūri. Jie liko toli, už kalnų ir devynių upių. Bet vakarais, kai sustoja ir prideda prie žemės ausį – dunda. Jis vėl balnoja ir joja. Pernakt, iki vakaro. Pienu apsiputojo, žliaugte žliaugia žirgas. Devintą dieną prijėjo vandenį: gilius ir neperplaukiamus. Galvojo jis, ir kai vakare pridėjo prie žemės ausį – dundėjo. Visai arti. Girdėjosi, kaip alsuoja sunkiai nuvaryti arkliai, kaip keikiasi jojikai ir geležimis muša arklius. Vienas jų kalba:

– Neskubinkim. Jis jau prie jūros ir toliau nepabėgs.

Ir jie sulėtino.

– Mūsų laimė, – sakė kitas, – kad jis nemoka įskaityti užkeiktojo rašto. Jeigu paskaitytų devyniasdešimt devintą lakštą – jo niekas nepavytų.

Tą visą jaunuolis girdėjo: ir kaip jie nulipo nuo arklių, ir kaip sugulė. Jis išvyniojo iš drobės aukso knygą, atvertė devyniasdešimt devintą ir skaitė. Bet raštas buvo užburtas ir jis nieko nesuprato. Juk čia buvo išminties knyga, išvogta iš gudriausiojo burtininko skrynių. Ji parašyta gudriausiu gudrumu, keistais ženklais ir sukeistais žodžiais paslėpta mintis, idant neišskaitytų.

Kas daryti su burtininko tarnais, kurie už kalno miega ir rytoj bus čia?

Apsikabino žirgą ir rauda. O kai rauda paliko tokia didelė, jog netilpo ant kranto ir krito jūron, išgirdo tada Vandenis ir išplaukė paviršium.

– Duok čion knygą. Aš pažįstu burtus.

Jis išskaitė užkeiktus žodžius:

– Pasisemk smėlio iš jūros ir pilk jiems akysna, kai prijos, – sako burtas.

Rytą anksti išgirdo, kaip jie atadunda, kaip atūžia giria, ir, dar saulei netekėjus, jie buvo čia. Gudrūs ir prityrę burtininko sargai juokiasi pilnom burnom ir virvėmis mojuodami joja link jo. Nebetoli... Čia paėmė jis saują jūros smilčių ir pylė. Baisiu riksmu suriko ir šoko stabdyti įsibėgėjusių arklių. Bet akys buvo smėlio pilnos ir nei vienas jų nematė: nei jojikas, nei žirgas... Krantas ir gelmė, o vanduo toks tylus ir nekalba: nieko nepaklausi. O jaunuolis... bejodamas prijėjo girią ir joje sutiko Miškinį. Jis sėdėjo ant lūžusio ažuolo ir kalbėjosi su medžiais.

– Girių karaliau, – sako, – tu pažįsti burtus ir išskaitai žvaigždes. Tai daug. Mane išmokyk skaityti šią knygą. Aš noriu žinoti.

Išvyniojo iš drobės auksinę knygą, ir visa giria pajudo. Tokia didelė buvo burtų galia. O Miškinis ėmė ir skaitė, ir viskas buvo aišku ir suprantama. Jaunuolis irgi įsiklausė, įsižiūrėjo į ženklus ir pradėjo skaityti. Kuo toliau skaitė, tuo gudresnis darėsi... Ir kai baigė visus devynis šimtus, jis buvo gudresnis už patį Miškinį. Stebuklai buvo jo žinioje ir visa dievų išmintis pakluso jam. Toks gudrus paliko jaunuolis! – Dievų takus nuo

pradžios iki pat pabaigos pažino. Jais sekė jis ir mokė žmones, kaip atspėti liūtį ir derlių, kaip dievų žingsniuose atsekti savo laimę. Žmonės buvo godūs ir grūdosi:

– Kur dievai? Mes seksim.

Jis pažino jų takus: paimdavo žiedą ir klausdavo:

– Ar tai ne dievas? – Žmonės puldavo prie jo ir išplėsdavo gėlę. Jie norėjo jo, rankoje, čia.

– Nelieskit, nes mano rūstybė lygi dievų!

Ir tą visą girdėjo Miškinis, kurs prilygo dievams ir nepakeičiamas savo išmintim. Uždūko Miškinis, kad žmogus išdavė jį, kurs amžinas dievų rate, ir galvojo... Amžinieji baudžia rūsčiai: jaunuolis veltui vargo mėgindamas besudėlioti lapus. Burtų galia išsibaigė. Miškinis vėl buvo gudriausias savo išmintim visoje girioje. Ir jaunuolis, palikęs sudraskytą išminties knygą, išėjo žmonėsna namų ieškoti. O žmonės atpažino ir prašė:

– Mums reikia gero derliaus. Daryk burtą!

O kad jis negalėjo daryti stebuklo, jie lupė akmenis ir metė.

Apkeliavo visą žemę, o nesudaro sau namų. Vėl grįžo pas girių karalių. O buvo tada pats darbymetis: Miškinis paliepė medžiams pražysti. Tyliai ir be žodžių jie sutinka savo valdovo paliepiamus: žydėjo visomis šakomis ir kvėpėjo aplinkui.

– Valdove, – sakė šis, – tavo šypsnyš lygus dievų šypsniui, tu pražydei medžius. Leisk ir man čia palikt. Aš prašau...

AUKSAKALYS

Diena dienon, dienų dienom... uždaryta jo dirbtuvė ir niekas neišdrįsta jon.

Išaina ir nuo žolės nurenka rasos lašus ir išskiria iš jų gražiausius. Taip per metus. Ir šiandieną jį turi, tą lašą. Jis dyvinas!

Matavo. Išbraižė visas to lašo linijas, linijų žaidimą, žaidimo atspindį, ištyrė spalvas ir šešėlius.

Ir auksas – jis jo rankomis išgriebtas iš srovės. Ištirpdė jį, suliejo ir degino, ir vėl liejo. Kaip atgailautojas sėdėjo tarp geležų, karštyje, kol sulydė, kad nebijotų nei ugnies, nei metų. Jis jį padarė amžiną ir štai kala.

Greičiau!... Šio žiedo laukia...

Dienų dienom... nuo neatmenamų laikų, neišmatuojamai ilgai sėdėjo prie jo, nieko nematė, užmiršo, kad be žiedo yra dar daugiau, visą savo sielą, metus, viską, kas bebuvo galima įkalti, įkalė, įbrūžino jin. Žiū, kaip jis spindi, kaip dega rasos lašelis! Ir pirštai!... Žmonės, eikit ir pažiūrėkit, kokie jo pirštai! Kaip Dievo! Jais jis nukalė šį žiedą!

Tylos! Auksakalys padeda savo adatas ir stiklus ir atveria duris.